

Marie Zolamian, Welkom · Bienvenue · Welcome · Willkommen (detail), 2021, mozaïek in carraramarmor op de vloer van het peristilium aan de ingang van het KMSKA, 3,5 × 22m, uitvoering Mosaico di Duse, © KMSKA en Marie Zolamian

Marie Zolamian ontwerpt een mozaïek voor het KMSKA

Marie Zolamian is een Amerikaanse kunstenaar die bekend staat om haar mozaïekwerken. Ze heeft een breed scala aan werken gemaakt, waaronder wandmozaïeken, vloermozaïeken en mozaïeksculpturen. Haar werk wordt vaak gekenmerkt door een combinatie van traditionele mozaïektechnieken met moderne thema's en materialen. Ze heeft gewerkt aan verschillende projecten wereldwijd, waaronder het ontwerp van mozaïeken voor het KMSKA in Brussel. Haar mozaïek voor het KMSKA is een groot werk dat de ingang van het gebouw versiert. Het werk is gemaakt van carraramarmor en bestaat uit een complex patroon van kleine mozaïektegels die samen een beeld vormen. Het beeld toont een hand die een klein stadje vasthoudt, wat een metafoor kan zijn voor welkom en gastheerschap. Het mozaïek is een prachtig voorbeeld van de kunst van mozaïek en de manier waarop deze kan worden gebruikt om een ruimte te versieren en een verhaal te vertellen.

Marie Zolamian is een Amerikaanse kunstenaar die bekend staat om haar mozaïekwerken. Ze heeft een breed scala aan werken gemaakt, waaronder wandmozaïeken, vloermozaïeken en mozaïeksculpturen. Haar werk wordt vaak gekenmerkt door een combinatie van traditionele mozaïektechnieken met moderne thema's en materialen. Ze heeft gewerkt aan verschillende projecten wereldwijd, waaronder het ontwerp van mozaïeken voor het KMSKA in Brussel. Haar mozaïek voor het KMSKA is een groot werk dat de ingang van het gebouw versiert. Het werk is gemaakt van carraramarmor en bestaat uit een complex patroon van kleine mozaïektegels die samen een beeld vormen. Het beeld toont een hand die een klein stadje vasthoudt, wat een metafoer kan zijn voor welkom en gastheerschap. Het mozaïek is een prachtig voorbeeld van de kunst van mozaïek en de manier waarop deze kan worden gebruikt om een ruimte te versieren en een verhaal te vertellen.

In 2017 vroeg de voormalige artistieke leiding van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen – Elsje Janssen en Manfred Sellink – Marie Zolamian (Beiroet, 1975, woont en werkt in Luik) om een nieuw ontwerp te maken voor het mozaïek van het peristilium van het museum. Het mozaïek, dat werd uitgevoerd in het atelier van de mozaïekkunstenaars Gino Tondat en Sarah Landtmeters, is nu klaar. Over een jaar heropent het museum na een volledige renovatie en zullen we ook het mozaïek kunnen bewonderen. Wij hadden alvast een gesprek met Marie Zolamian.

Colette Dubois

Een paar jaar geleden vertelde je me dat je de opdracht had gekregen om een mozaïek te ontwerpen voor het peristilium van het KMSKA. Hoe ben je te werk gegaan?

Marie Zolamian

Ik ben onmiddellijk begonnen met onderzoek naar de mozaïekunst en haar technieken. Al gauw heb ik mijn onderzoeksterrein uitgebreid naar tapijtkunst, Byzantijnse kunst, de kunst van grotesken, arabesken, miniaturen, en uiteraard ook de schilderkunst van de Vlaamse Primitieven. Daarnaast heb ik me verdiept in de geschiedenis van het museum en de stad Antwerpen, die ik verleden jaar leerde kennen tijdens een residentie van drie maanden in AIR Antwerpen. Ook belangrijk was mijn ontmoeting en dialoog met de mozaïekkunstenaars, om te begrijpen hoe ze opereren. Door met hen te overleggen, kon ik een aantal aspecten van het ontwerp aanpassen en mijn wensen verzoenen met de technische haalbaarheid. Zo heb ik bijvoorbeeld golven hertekend met golvende lijnen in plaats van driehoekige motieven.

In juli 2018 heeft de vzw *mosso* me uitgenodigd in Benin in het kader van een zomercursus met als thema 'Proces van erfgoedwerking, gebruik en 'museificatie' van het verleden. De landschappen en vegetatie die ik daar zag, hebben mijn compositie een laatste duwtje gegeven. Het inspireerde me om zoveel mogelijk plantenrassen te gebruiken, door planten te kruisen en te spelen met allerlei vormen van onkruid.

In september 2018 heb ik het definitieve ontwerp ingediend. Twee maanden later ben ik met de mozaïekwerkers naar Carrara vertrokken om een grote variëteit aan marmer uit te kiezen die het palet zou verrijken met verrassende en soms onverwachte

tinten. Ik heb kunnen werken als een schilder die de kleuren kiest voor zijn doek. De uitvoering in het atelier heeft ongeveer tweeënehalf jaar geduurd. Ik heb ze van zeer nabij gevolgd. Geleidelijk aan zag ik elk detail de vorm krijgen die ik in gedachten had. Op 1 september 2021 werd het mozaïek in de vloer aangebracht en nu is het af.

CD Op de foto's die je me toonde, lijkt het mozaïek op een grote collage van elementen die je bij elkaar hebt geraapt, onder andere uit de collectie van het museum zelf. Maar de term 'collage' is niet juist, aangezien je de elementen in kwestie vaak hebt geherinterpreteerd. Kan je een aantal van je keuzes toelichten?

MZ Het is haast een mozaïek binnen een mozaïek. Tegelijkertijd is het een voorstelling van alle bestaande verbanden: kunst, stijlperiodes, ruimtes, technieken, elementen enzovoort. De keuzes zijn in de eerste plaats ingegeven door mijn herinneringen aan de schilderijen en de indruk die ze op mij hebben nagelaten: de verkrampde hand van de Heilige Hiëronymus, de maan bij de Heilige Barbara van Jan van Eyck, de *Madonna* van Jean Fouquet en de *Val van de opstandige engelen* van Frans Floris dat ik extra muros zag, kwamen me opnieuw voor de geest. Het werk van Clara Peeters en haar guitige schilderijen die ik in 2016 met veel plezier bekeek in het Rockoxhuis hebben me geïnspireerd tot een waanvoorstelling in verschillende genres. Andere werken hebben me beïnvloed wat betreft compositie: de *Triptiek van Antonius Tsgrooten* van Goswin van der Weyden of het fresco *Bespotting van Christus* van Fra Angelico. Beide getuigen van een hybriditeit aan stijlen.

CD Hoe heb je de elementen die je uit de schilderijen hebt gedistilleerd met elkaar gecombineerd?

MZ Alle elementen toelichten zou te lang duren. Maar rechts zie je bijvoorbeeld het lichtgevende deel, als voedingsbodem voor de stad. Het spookbeeld dat is geïnspireerd op Pieter van der Borgh (*Allegorie op de moeilijkheid van het besturen*, 1578) bestaat uit een hele reeks fragmenten van werken uit het museum (Rubens, Brueghel, Ensor, Magritte, Delvaux, Permeke, De Braekelær, Van de Woestyne...). Ik vind het fantastisch om al die zaken tot leven te zien komen. Tijdens het ontwerpen heb ik ook rekening gehouden met de stand van de zon en het daglicht dat op het mozaïek valt. Als je op het mozaïek staat, bij zonsopgang, zie je de zonnestralen steeds verder voorbijglijden, langs de zuilen, als een drapering en spel met schaduwen.

CD Het centrum van het mozaïek wordt gevormd door een oud stadsplan van Antwerpen. Welke relatie heb je bedacht tussen de wereld, de stad en het museum?

MZ Het stelt een van de eerste stadsplannen voor, in 1565 gedrukt door Plantin-Moretus in Antwerpen en getekend door Virgilius Bononiensis. Het verwijst naar de idee van de haven en de wereld. Normaal vormt het midden van een figuratieve scène het hoogtepunt; hier vindt alle beweging in de buitenrand plaats en geeft ze een mogelijk parcours aan. Het plan vormt het midden, het vertrekpunt van de blik en het gezichtsveld, eveneens het aankomstpunt voor de bezoeker. Het geheel doet denken aan een mythologische scène, een paradijselijke visie waarbij het centrum het topografische uitzicht is van de havenstad, abstract en geometrisch, in monochroom wit. Van hieruit zijn we rechtstreeks getuige van haar intellectuele en artistieke verrijking. De gezuiverde stad zonder bewoners wordt dan op een grootse manier uitgebouwd door de toevoeging van fragmenten van werken in de vier windrichtingen. Een kaart toont een deel van de wereld, net zoals een museum dat doet.

Via het mozaïek betreed je het museum. De bezoeker of toeschouwer staat er op de drempel van de wereld van oude, moderne en hedendaagse kunst. De schematische, minimale en abstracte kaart vormde tegelijkertijd een praktisch compromis voor de mozaïektechniek. De monochrome marmerblokken waaruit dit deel bestaat zijn, net als die van de

rivier, op voorhand gesneden voor een minder complexe compositie, in tegenstelling tot de figuratieve stukjes aan de buitenkant die meer uitgewerkt zijn.

CD Heeft het mozaïek een titel?

MZ Ja, *Welkom-Bienvenue-Willkommen-Welcome*. Ik zie het als een groot tapijt op de grond, aan de ingang van het museum, dat de bezoeker verwelkomt. Het verwijst naar de functie van het gebouw en brengt de binnenkant naar buiten. Het past bij onze tijd; het brengt verhalen en informatie van verschillende bronnen samen zonder hiërarchie van stijlen of genres. De geschiedenis wordt verteld als een opeenvolging van combinaties, het resultaat van veroveringen, evoluties en invloeden. Het is een reis doorheen de lokale kunstgeschiedenis die mozaïek-, tapijt- en schilderkunst combineert. Ze houdt een humanistische boodschap in waarbij ontmoetingen, combinaties en kruisbestuivingen centraal staan.

CD Het mozaïek is nu af. Hoe zullen bezoekers het werk ervaren? Als een reis? Een geschiedenis? Er zijn zoveel verhalen mogelijk tussen de vloer en de bezoekers (in die zin dat iemand bij elk bezoek een andere reis zou kunnen maken, waarbij telkens een nieuw verhaal wordt verteld)?

MZ Ja, zo heb ik het me ook voorgesteld: een grote, mythologische reis die tegelijk zeer verankerd is in het aardse, een oosters visioen waarin men in het landschap rondzwervt. Ik zie het als een wandeling waarbij je verschillende reizen beleeft die nochtans allemaal hetzelfde pad volgen. Het licht, je voetstappen, de zuilen, de balustrades, open of gesloten deuren, de omgevingsgeluiden, de richting waarin je loopt, het speelt allemaal mee.

CD Hoe past het mozaïek binnen je artistieke praktijk?

MZ Je hebt het atelier en de wereld erbuiten. De materie waar ik mee werk, blijft dezelfde. Ik absorbeer veel van wat buiten mij ligt en injecteer dat in mijn werk. Maar het is de manier van werken die anders is. Je moet rekening houden met het bestek en de voorschriften die komen kijken bij een opdracht in de openbare ruimte. Ook de interactie met de vaklui en hun specialisaties waar ik niet zo vertrouwd mee was, vond ik erg interessant. Ik ben heel blij dat we het project tot een goed einde hebben gebracht, ondanks onze verschillende achtergrond.

Het mozaïek past bij onze tijd: het brengt verhalen en informatie van verschillende bronnen samen zonder hiërarchie van stijlen of genres.